

2017

Επιχειρηματικός Οδηγός

Για την αγορά της πΓΔΜ

Γραφείο Συνδέσμου της Ελλάδας στην πΓΔΜ
Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

Πίνακας Περιεχομένων

A. Γενική Οικονομική Επισκόπηση	2
B. Οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον	4
<i>B1. Τρόποι προσέγγισης και τομείς ενδιαφέροντος έναρξης συνεργασιών με εταιρείες της πΓΔΜ.....</i>	<i>4</i>
<i>B2. Επιχειρηματικά κίνητρα.....</i>	<i>5</i>
<i>B3. Τεχνολογικές και Βιομηχανικές Αναπτυξιακές Ζώνες (TBAZ) .....</i>	<i>6</i>
<i>B4. Προβλήματα .....</i>	<i>7</i>
Γ. Καθεστώς εισαγωγών	8
<i>Γ1. Διαδικασίες εισαγωγής .....</i>	<i>9</i>
<i>Γ2. Καθεστώς παθητικής τελειοποίησης .....</i>	<i>9</i>
<i>Γ3. Δασμολογητέα αξία εισαγόμενων προϊόντων.....</i>	<i>10</i>
<i>Γ4. ΦΠΑ και περιορισμοί κατά την εισαγωγή .....</i>	<i>10</i>
<i>Γ5. Άλλες διατάξεις .....</i>	<i>10</i>
<i>Γ6. Ειδικές διατάξεις διέλευσης .....</i>	<i>10</i>
<i>Γ7. Εφαρμογή νομοθεσίας περί σήμανσης συσκευασμένων τροφίμων.....</i>	<i>11</i>
Δ. Φορολογικό Σύστημα.....	11
<i>Δ1. Είδη φόρων .....</i>	<i>11</i>
<i>Δ2. Φορολογία επί των κερδών .....</i>	<i>11</i>
<i>Δ3. Φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) .....</i>	<i>12</i>
<i>Δ4. Φορολογικές ελαφρύνσεις.....</i>	<i>13</i>
<i>Δ5. Φορολογικές απαλλαγές .....</i>	<i>13</i>
<i>Δ6. Κεφαλαιουχικά κέρδη και ζημιές εταιρειών.....</i>	<i>13</i>
E. Εξωτερικό εμπόριο πΓΔΜ	14
<i>E1. Οικονομικές και Εμπορικές Συμφωνίες .....</i>	<i>14</i>
<i>E2. Διάρθρωση εξωτερικού εμπορίου .....</i>	<i>14</i>
<i>E3. Διμερές Εμπόριο .....</i>	<i>16</i>
ΣΤ. Χρήσιμες πληροφορίες	17
<i>ΣΤ1. Συναλλαγματικές Ισοτιμίες .....</i>	<i>17</i>
<i>ΣΤ2. Είσοδος στη χώρα .....</i>	<i>17</i>
<i>ΣΤ3. Ωράριο εργασίας και αργίες .....</i>	<i>17</i>
<i>ΣΤ4. Συγκοινωνιακή σύνδεση Ελλάδας - πΓΔΜ και αποστάσεις .....</i>	<i>18</i>
<i>ΣΤ5. Τηλεπικοινωνίες .....</i>	<i>18</i>

Α. Γενική Οικονομική Επισκόπηση

Η οικονομία της πΓΔΜ συνεχίζει να χαρακτηρίζεται ως «υπό μετάβαση», μολονότι η περίοδος της ανεξαρτησίας της και της αποσύνδεσής της από το μοντέλο του κρατικού σχεδιασμού αριθμεί πλέον των 20 ετών. Κατά τα πρώτα πέντε χρόνια μετά την ανεξαρτησία, το ΑΕΠ της χώρας βρισκόταν σε πτωτική πορεία, ενώ για πρώτη φορά σημείωσε αύξηση (1,2%) το 1996. Η τάση αυτή διατηρήθηκε μέχρι το 2000, όταν ο ρυθμός ανάπτυξης ανήλθε στο 4,5%. Η εθνοτική σύγκρουση του 2001 οδήγησε, ωστόσο, την οικονομία της χώρας σε οπισθοδρόμηση. Το 2002 η οικονομία άρχισε να ανακάμπτει και αυτή η θετική τάση συνεχίστηκε έως το 2008, όταν ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση. Το 2010, η οικονομία επανήλθε σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, ενώ εν τω μεταξύ είχε επιτευχθεί σταθεροποίηση του εμπορικού ισοζυγίου με αύξηση τόσο των εξαγωγών, όσο και των εισαγωγών. Η ανοδική πορεία συνεχίστηκε το 2011, αλλά το 2012 έκλεισε με αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης (-0,5%). Το 2013 κατεγράφη εκ νέου θετικός ρυθμός ανάπτυξης 2,7%, το 2014 η οικονομία μεγεθύνθηκε κατά 3,6% και το 2015 κατά 3,8%. Τέλος, το 2016, παρά την παρατεταμένη πολιτική αστάθεια, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,4%, ενώ για το 2017 προβλέπεται αύξηση της τάξης του 2,5% (στοιχεία Κεντρικής Τράπεζας πΓΔΜ).

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, τα πρώτα έτη μετά την ανεξαρτησία της χώρας, το ποσοστό ανεργίας γνώρισε μεγάλη αύξηση. Το 1997 ανήλθε στο 36%, ενώ σταδιακά μειώθηκε, έως το 2012, στο 30,6%. Το 2013, για πρώτη φορά από την ανεξαρτησία της χώρας, το ποσοστό ανεργίας έπεσε κάτω του 30% (29%), ποσοστό που μειώθηκε περαιτέρω το 2014, στο 28%, το 2015, στο 26,1% και το 2016 στο 23,7%.

Οι μισθοί έχουν σημειώσει σημαντική αύξηση, καθώς από 3.783 δηνάρια, μετά την ανεξαρτησία, ο μέσος καθαρός μισθός ανέρχεται, σήμερα, στα 22.445 δηνάρια (364 ευρώ). Παραμένουν, ωστόσο, πολύ χαμηλότεροι του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Όσον αφορά στις ΑΞΕ, θα πρέπει να αναφερθεί ότι πολλές από τις επενδύσεις των τελευταίων ετών αφορούν στη δραστηριοποίηση ξένων εταιρειών εντός των Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών (ΤΒΑΖ), στις οποίες ισχύει ειδικό καθεστώς ιδιαίτερα ευνοϊκό για τις επενδύσεις. Ωστόσο, τα οφέλη της πραγματικής οικονομίας από τις ΑΞΕ εντός των ανωτέρω ζωνών είναι αμφίβολα. Η νέα κυβέρνηση της πΓΔΜ (συνεργασία SDSM με DUI και Alianza za Albancite) έχει εξαγγείλει ότι θα δώσει προτεραιότητα στην ενίσχυση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, καθώς και ότι θα επανεξετάσει το ειδικό καθεστώς των ΤΒΑΖ.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας – Eurostat, η πΓΔΜ κατατάσσεται μεταξύ των φτωχότερων χωρών της Ευρώπης, καθώς μόνον η Αλβανία και η Βοσνία και Ερζεγοβίνη έπονται αυτής στη σχετική κατάταξη. Βάσει της ίδιας πηγής, το μέσο επίπεδο διαβίωσης στη χώρα (υπολογιζόμενο με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ) ανέρχεται στο 65% του μέσου ευρωπαϊκού. Η πΓΔΜ κατατάσσεται μεταξύ των φτωχότερων χωρών της Ευρώπης και σε σχέση με την ατομική κατανάλωση, το επίπεδο της οποίας είναι κατά 60% χαμηλότερο από το μέσο ευρωπαϊκό.

Βασικά οικονομικά μεγέθη 2014-2016

Οικονομικός Δείκτης	2014	2015	2016
ΑΕΠ (σε εκ. ευρώ)	8.533	9.092	9.862
ΑΕΠ Μεταβολή % (σε πραγματικούς όρους)	3,6	3,8	2,4
Κατά Κεφαλή ΑΕΠ (σε ευρώ)	3.890	4.011	4.759
Ανεργία (%)	28,0	26,1	23,7
Πληθωρισμός (%)	-0,5	-0,4	-0,2
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (σε εκ. ευρώ)	-43,2	-187	-303,3
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ως ποσοστό του ΑΕΠ)	-0,6	-2,0	-3,1
Δημοσιονομικό ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-4,2	-3,5	-2,9
Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	45,8	47	47,8
Ακαθάριστο εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	70,0	69,4	73,5
Εξαγωγές (σε εκατ. ευρώ)	3.746,6	4.087,6	4.329,3
Εισαγωγές (σε εκατ. ευρώ)	5.504,5	5.801,1	6.106,7
Εμπορικό ισοζύγιο (σε εκατ. ευρώ)	-1.757,9	-1.713,5	-1.777,4
Εξαγωγές προς Ελλάδα (ΣΤ.ΥΠ. πΓΔΜ σε εκ. ευρώ)	169,9	150,1	147,7
Εισαγωγές από Ελλάδα (ΣΤ.ΥΠ. πΓΔΜ σε εκ. ευρώ)	501,6	461	449,7
ΑΞΕ στην πΓΔΜ (σε εκατ. ευρώ)	205,1	216,7	358,5
ΑΞΕ στην πΓΔΜ (% ΑΕΠ)	2,4	2,4	3,6
Ελληνικές ΑΞΕ στην πΓΔΜ (σε εκατ. ευρώ)	-3,25	43,75	0,96
Μέσος μηνιαίος καθαρός μισθός (σε ευρώ)	350	357	364
Μέση τιμή συναλλαγματικής ισοτιμίας δηναρίου/ευρώ	61,6	61,6	61,6
Μέση τιμή συναλλαγματικής ισοτιμίας δηναρίου/δολαρίου	46,4	55,5	55,7

Πηγές: Κεντρική Τράπεζα πΓΔΜ / Στατιστική Υπηρεσία πΓΔΜ - επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

Β. Οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον

Β1. Τρόποι προσέγγισης και τομείς ενδιαφέροντος για έναρξη συνεργασίας με εταιρείες της πΓΔΜ

Ο καλύτερος τρόπος προσέγγισης και ανάπτυξης συνεργασίας με εταιρείες της πΓΔΜ είναι, πέρα από την επίσκεψη στην όποια εταιρική ιστοσελίδα ή την ανταλλαγή ηλεκτρονικών επιστολών, η προσωπική επαφή με τον αντίστοιχο επιχειρηματία, ώστε να διαμορφωθεί επαρκώς η πρώτη εντύπωση. Ο μέσος επιχειρηματίας της χώρας αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης με τον μελλοντικό συνεργάτη του. Επιπροσθέτως, στην έναρξη επιχειρηματικών συνεργασιών δύνανται να συμβάλουν οι επαφές μεταξύ των επιχειρηματιών των δύο χωρών που λαμβάνουν χώρα μέσα από συμμετοχές σε εκθέσεις και επιχειρηματικές αποστολές.

Πληροφορίες για τη διοργάνωση εκθέσεων στην πΓΔΜ μπορεί να αντλήσει κανείς στον ακόλουθο διαδικτυακό τόπο της Έκθεσης Σκοπίων:
<http://www.eragrupa.mk/index2.aspx>.

Λόγω του μικρού μεγέθους της χώρας, δεν υπάρχουν εκτεταμένα δίκτυα διανομής, ούτε αντίστοιχοι αποθηκευτικοί χώροι, ενώ παρατηρείται συχνά το φαινόμενο ο εισαγωγέας να είναι συγχρόνως και χονδρέμπορος ή λιανοπωλητής. Τα υφιστάμενα δίκτυα διανομής βρίσκονται υπό συνεχή διαμόρφωση, ενώ τα μερίδια αγοράς των λιανοπωλητών, χονδρεμπόρων, μεγάλων αλυσίδων καταστημάτων και υπαίθριων αγορών φαίνεται ότι θα μεταβληθούν στο άμεσο μέλλον, λόγω μεταξύ άλλων και της παρουσίας μεγάλων εμπορικών κέντρων.

Στην πΓΔΜ υπάρχουν δύο τύποι δικτύων διανομής: μεγάλες αλυσίδες καταστημάτων και δίκτυα εξειδικευμένων καταστημάτων. Οι κυριότερες αλυσίδες υπεραγορών στην πΓΔΜ είναι οι εξής: Tinex, Vero-Veropoulos (ελληνικών συμφερόντων), Skopski Pazar, Tediko, Kam και Ramstore (τουρκικών συμφερόντων). Τα γνωστότερα δίκτυα εξειδικευμένων καταστημάτων και franchise είναι: Replek, Zegin, Zitoluks, Zlatara Rubin, Vegera, Specijal, Fornetti και Fashion Group.

Ενδιαφέρουσες, επιχειρηματικά, γεωγραφικές περιοχές για την παρουσία των ελληνικών προϊόντων είναι τα Σκόπια που συγκεντρώνουν όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, καθώς και άλλες πόλεις μικρότερης οικονομικής σημασίας όπως το Κουμάνοβο, το Τέτοβο, η Στρούμιτσα και το Μοναστήρι (Bitola).

Στο πλαίσιο της ενημέρωσης των Ελλήνων επιχειρηματιών, κατόπιν σχετικών αιτημάτων τους, το Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων (ΟΕΥ) του Γραφείου Συνδέσμου της Ελλάδας στην πΓΔΜ παρέχει τη δέουσα πληροφόρηση σε όλους τους ενδιαφερομένους, προκειμένου αφενός, να έχουν μια πρώτη εικόνα της αγοράς στους τομείς που τους αφορούν και αφετέρου, να έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν με τις σημαντικότερες εταιρείες συγκεκριμένων κλάδων, τα αναλυτικά στοιχεία επικοινωνίας των οποίων τους αποστέλλονται.

Σημειώνεται ότι οι συνθήκες λειτουργίας των ξένων επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων και των ελληνικών, δεν είναι πάντα εύκολες και απαιτείται απόλυτη συμμόρφωση με τους νόμους της πΓΔΜ, προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν αντιπαραθέσεις με τις Αρχές της χώρας. Επίσης, σημαντική είναι η τήρηση της φορολογικής νομοθεσίας, δεδομένου ότι οι κυρώσεις που επιβάλλονται στους παραβάτες είναι εξαιρετικά αυστηρές.

Κατά τα τελευταία χρόνια, πάντως, διαπιστώνεται ότι δεν πραγματοποιούνται μεγάλες επενδύσεις από ελληνικής πλευράς, καθώς οι ιδιωτικοποιήσεις πρώην κρατικών εταιρειών έχουν ολοκληρωθεί. Οι πιο πρόσφατες επενδύσεις εξ Ελλάδος είναι σχετικά περιορισμένου μεγέθους και αφορούν, κυρίως, στους τομείς του λιανικού εμπορίου, της εστίασης και του 'franchise'.

Οι τομείς που συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο ενδιαφέρον για συνεργασία είναι οι ακόλουθοι:

- ✓ Κατασκευαστικός - κυρίως όσον αφορά σε δημόσια έργα, εμπορικά κέντρα, ξενοδοχεία και καζίνο
- ✓ Υποδομών - εκσυγχρονισμός και βελτίωση μεταφορικών υποδομών
- ✓ Δομικών υλικών
- ✓ Τροφίμων
- ✓ Φαρμάκων
- ✓ Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
- ✓ Αγροτικών μηχανημάτων
- ✓ Διαγνωστικών ιατρικών κέντρων και εν γένει ιατρικών υπηρεσιών
- ✓ Μεταφοράς τεχνογνωσίας στον τομέα του τουρισμού, κυρίως του ιαματικού και εκμετάλλευσης των φυσικών θερμών πηγών της χώρας
- ✓ Αναβάθμισης χιονοδρομικών κέντρων
- ✓ Διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων
- ✓ Μεταλλείων και μεταλλοβιομηχανιών

B2. Επιχειρηματικά κίνητρα

Σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών της πΓΔΜ, τα υφιστάμενα κίνητρα είναι τα ακόλουθα:

- ✓ Μείωση των κοινωνικών εισφορών κατά την περίοδο των τελευταίων ετών από 31% σε 27%
- ✓ Ταχεία εγγραφή των εταιρειών στο εμπορικό μητρώο της χώρας (απαιτούμενος χρόνος μίας ημέρας)
- ✓ Ανταγωνιστικό εργατικό δυναμικό χαμηλού κόστους
- ✓ Εκτεταμένη γλωσσομάθεια – ευρεία χρήση της αγγλικής γλώσσας και άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών
- ✓ Σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία του δηναρίου σε σχέση με το ευρώ
- ✓ Ευνοϊκή γεωγραφική θέση – προοπτική ολοκλήρωσης εντός τ.έ. του τμήματος του Πανευρωπαϊκού Διαδρόμου 10 που βρίσκεται εντός πΓΔΜ (Demir Karija - Smokvica)

- ✓ Κατάταξη της χώρας στην 10^η θέση σε σύνολο 190 χωρών σύμφωνα με την έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας «Doing Business 2017»
- ✓ Υποψήφια χώρα για ένταξη στην ΕΕ και το ΝΑΤΟ
- ✓ Παρεχόμενα προνόμια εντός των Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών (Αφορά σε επενδύσεις τύπου «greenfield», γεγονός που σημαίνει ότι δημιουργείται νέα παραγωγική μονάδα)
- ✓ Φορολογικά κίνητρα

Διευκρινίζεται ότι δεν υφίσταται ειδική νομοθεσία για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και ότι δεν υπάρχει διάκριση μεταξύ εγχωρίων και αλλοδαπών επενδυτών ως προς την παροχή κινήτρων.

B3. Τεχνολογικές και Βιομηχανικές Αναπτυξιακές Ζώνες (TBAZ)

Η απελθούσα κυβέρνηση της πΓΔΜ προώθησε τη λειτουργία τεχνολογικών και βιομηχανικών αναπτυξιακών ζωνών (TBAZ) ως μοντέλο για την ανάπτυξη κυρίως της περιφέρειας της χώρας, μέσω της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων τύπου «greenfield» (ήτοι δημιουργία νέας παραγωγικής μονάδας). Μέσω των TBAZ, εξασφαλίζονται θέσεις εργασίας σε περιοχές με υψηλή ανεργία, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις οι κοινωνικές εισφορές καταβάλλονται από το κράτος. Επιπλέον, κατά το τελευταίο χρονικό διάστημα οι επενδυτές σε TBAZ υποχρεούνται να συνεργάζονται με εγχώριες επιχειρήσεις, ως προμηθευτές, ώστε οι τελευταίες να ενταχθούν στην παραγωγική διαδικασία.

Στο πλαίσιο αυτό είχε ανακοινώσει τη δημιουργία των κάτωθι ζωνών: Skorje 1 (στην περιοχή του Bunardzik), Skorje 2 (σε περιοχή βορείως των Σκοπίων), Tetovo, Stip, Prilep, Radovis, Veles (Recani), Γευγελή, Struga, Strumica, Bitola, Kriva Palanka και Kicevo. Μέχρι στιγμής έχει ολοκληρωθεί η δημιουργία τεσσάρων TBAZ, οι οποίες καταλαμβάνουν συνολική έκταση περίπου 500 εκταρίων: δύο στην περιοχή των Σκοπίων (Skorje 1 – Bunardzik και Skorje 2), μία στο Stip και μία στο Τέτοβο.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών της πΓΔΜ, τα προσφερόμενα κίνητρα στους επενδυτές εντός των εν λόγω ζωνών είναι τα ακόλουθα:

Φορολογικές απαλλαγές:

Είδος φόρου	Φόρος εκτός Ζώνης	Φόρος εντός Ζώνης
ΦΠΑ	18% (5% πρώτες ύλες γεωργίας)	0%
Φόρος κατανάλωσης	5% - 62%	0%
Φόρος κερδών	10%	0% για 10 έτη
Φόρος ιδιοκτησίας	έως 1%	0% για 10 έτη
Φόρος εισοδήματος	10%	5% για 5 έτη

Τελωνειακές απαλλαγές:

Προϊόντα	Φόρος εκτός Ζώνης	Φόρος εντός Ζώνης
Πρώτες ύλες	έως και 15%	0%
Εξοπλισμός	5% - 20%	0%
Καταναλωτικά αγαθά	15% - 30%	0%
Γεωργικά προϊόντα, τρόφιμα	25%-60%	0%
Απαλλαγή από τελωνειακούς δασμούς για παραγωγή που προορίζεται για εξαγωγή		

Πηγή: Υπ. Οικονομικών και Υπηρεσία Προσέλκυσης Ξένων Επενδύσεων πΓΔΜ

Άλλες παροχές:

- ✓ Ελεύθερη πρόσβαση στις υπάρχουσες υποδομές (φυσικό αέριο, ηλεκτρισμός, ύδρευση και αποχέτευση).
- ✓ Εύκολη πρόσβαση στο κύριο οδικό δίκτυο
- ✓ Τα οικοπέδα εντός των βιομηχανικών ζωνών διατίθενται προς μακροχρόνια μίσθωση για περίοδο έως και 99 ετών.

Εντός των ΤΒΑΖ δεν επιτρέπεται να εγκατασταθούν εγχώριες εταιρείες, καθώς και επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε τομείς που προκαλούν εσωτερικό ανταγωνισμό (επί παραδείγματι κλωστοϋφαντουργίες). Κυρίως αδειοδοτούνται εταιρείες, των οποίων η παραγωγή προορίζεται για εξαγωγή (λ.χ. ανταλλακτικά αυτοκινήτων).

Θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι υπάρχει διάκριση των λεγόμενων βιομηχανικών ζωνών της πΓΔΜ σε δύο κατηγορίες:

- ✓ Τις επίσημες ΤΒΑΖ, οι οποίες ιδρύονται κατόπιν αποφάσεως της κυβέρνησης, προσφέρουν σημαντικά πλεονεκτήματα και λειτουργούν αυστηρά στο πλαίσιο των διεθνών προδιαγραφών ως ελεύθερες ζώνες
- ✓ Τις βιομηχανικές ζώνες, τις οποίες ιδρύουν και λειτουργούν κάποιοι δήμοι της χώρας, όπως λ.χ. ο δήμος του Μοναστηρίου (Bitola), οι οποίες ωστόσο δεν προσφέρουν κίνητρα φορολογικού χαρακτήρα, αλλά αποτελούν απλώς χώρο εκτός πόλεων, όπου συγκεντρώνεται η βιομηχανική δραστηριότητα.

Σημειώνεται ότι η νέα κυβέρνηση της πΓΔΜ προσανατολίζεται στην επανεξέταση του καθεστώτος των ΤΒΑΖ, μέσω της εκπόνησης σχετικής μελέτης κόστους - οφέλους.

B4. Προβλήματα

Το Συμβούλιο Ξένων Επενδυτών που λειτουργεί στο πλαίσιο του Οικονομικού Επιμελητηρίου της πΓΔΜ, έχει θέσει στην κυβέρνηση της χώρας, μέσω της έκδοσης Λευκής Βίβλου (στις 20.01.2015), τα ακόλουθα προβλήματα ως τα σημαντικότερα που αντιμετωπίζουν οι ξένοι επενδυτές:

- ✓ Την έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού
- ✓ Διοικητικά και θεσμικά εμπόδια
- ✓ Τις δυσκολίες και την καθυστέρηση που μερικές φορές παρουσιάζονται, κατά τη διαδικασία απόκτησης άδειας παραμονής και εργασίας για τους ξένους εργαζομένους.
- ✓ Κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική καθυστέρηση στην επιστροφή ΦΠΑ στις επιχειρήσεις, γεγονός που στερεί την αναγκαία ρευστότητα για την εύρυθμη λειτουργία τους.

Σημειώνεται, τέλος, ότι δεν υφίσταται διμερής Συμφωνία Αποφυγής Διπλής Φορολογίας Ελλάδος - πΓΔΜ.

Γ. Καθεστώς εισαγωγών

Μετά την είσοδο της πΓΔΜ στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), το 2003 και την υπογραφή της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την ΕΕ (σε ισχύ από το 2004), η κυβέρνηση καταβάλλει προσπάθειες απελευθέρωσης του τελωνειακού καθεστώτος της χώρας. Ως μέλος του ΠΟΕ, η πΓΔΜ έχει δεσμευθεί σε τρεις βασικούς κανόνες εμπορικής συμπεριφοράς: τη διαφάνεια στους νόμους, την ίση και μη διακριτική μεταχείριση εγχώριων και ξένων εταιρειών και την εφαρμογή της ρήτρας του «μάλλον ευνοούμενου κράτους» (Most Favoured Nation treatment). Δεδομένων των ανωτέρω και καθώς η πΓΔΜ μεταβάλλει συνεχώς την τελωνειακή νομοθεσία της, ώστε να ευθυγραμμιστεί με το κεκτημένο της ΕΕ, οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να ενημερώνονται συνεχώς για τα ισχύοντα.

Οι τελωνειακοί δασμοί επιβάλλονται στα εισαγόμενα προϊόντα σύμφωνα με τη δασμολογική τους κλάση και τη χώρα προέλευσής τους. Για την κωδικοποίηση των προϊόντων χρησιμοποιείται η Ονοματολογία της Διεθνούς Σύμβασης για το Εναρμονισμένο Σύστημα Περιγραφής και Κωδικοποίησης των Εμπορευμάτων και η Συνδυασμένη Ονοματολογία της ΕΕ. Τα προϊόντα, τα οποία προέρχονται από χώρες με τις οποίες η πΓΔΜ έχει υπογράψει συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών, επιβαρύνονται με μειωμένους δασμούς ή δεν επιβαρύνονται καθόλου με δασμούς, ανάλογα με την περίπτωση.

Στο πλαίσιο της τελωνειακής εναρμόνισης, ετέθη σε εφαρμογή η δυνατότητα της από πριν δήλωσης (μέσω διαδικτύου) της εισόδου των εμπορευμάτων στην πΓΔΜ, προ της ελεύσεώς τους, δηλαδή, στους μεθοριακούς σταθμούς, προκειμένου να μειωθεί ο χρόνος παραμονής τους σε αυτούς.

Από το 2011 ετέθη σε ισχύ το νέο τελωνειακό καθεστώς, βάσει του οποίου μειώθηκαν οι δασμοί κάποιων κατηγοριών προϊόντων από 11% σε 9%, ενώ για τα προϊόντα από κράτη μέλη ΕΕ και ΕΦΤΑ μειώθηκαν στο 0%, με την εξαίρεση των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων. Συγκεκριμένα, όσον αφορά στις εμπορικές συναλλαγές με την ΕΕ, η Συμφωνία Σταθερότητας και Σύνδεσης ΕΕ - πΓΔΜ προβλέπει την ελεύθερη δασμών εμπορική ανταλλαγή των βιομηχανικών προϊόντων ανάμεσα στα δύο μέρη. Τα προϊόντα της πΓΔΜ που εξάγονται στην αγορά της ΕΕ, για να τύχουν της ανωτέρω ευνοϊκής ρύθμισης, θα πρέπει να συνοδεύονται από πιστοποιητικό προέλευσης (EUR.1).

Οι υψηλότερες δασμολογικές επιβαρύνσεις και ποσοτώσεις επιβάλλονται με σκοπό την προστασία της τοπικής παραγωγής. Ενδεικτικά, οι δασμοί για εισαγωγές φρούτων εκτός ποσόστωσης κυμαίνονται από 35% έως 50% (φράουλες 40%, σταφύλια 50%, χυμοί 20%), λαχανικών από 25% έως 45% (τομάτες 45%) και κρασιού από 45% έως 50%, ενώ στο ρύζι ο δασμός ανέρχεται σε 35%.

Εκτός των δασμών, ορισμένα εμπορεύματα, τα οποία εισάγονται στην πΓΔΜ, επιβαρύνονται με ειδικό φόρο κατανάλωσης (akciza). Τα εμπορεύματα αυτά είναι τα αλκοολούχα ποτά (εκτός του οίνου), ο καπνός, τα ορυκτέλαια και τα οχήματα. Ο φόρος κατανάλωσης μπορεί να οριστεί ως ποσοστό ή ως απόλυτο ποσό ανά μονάδα μέτρησης ή ως συνδυασμός των δύο. Επιπλέον, από 1^{ης} Ιανουαρίου 2008, έχει διαμορφωθεί νέο τελωνειακό καθεστώς στα καύσιμα diesel με προδιαγραφές Euro 4 και Euro 5. Ως εκ τούτου, τα καύσιμα Euro 5 εισάγονται ατελώς, ενώ στα καύσιμα Euro 4 επιβάλλεται δασμός 8%. Τα καύσιμα με προδιαγραφές Euro 3 δεν επιτρέπεται να κυκλοφορούν πλέον στην αγορά.

Γ1. Διαδικασίες εισαγωγής

Τα εισαγόμενα στην επικράτεια της πΓΔΜ εμπορεύματα πρέπει να δηλώνονται στις τελωνειακές Αρχές της χώρας και ο εκτελωνισμός τους μπορεί να γίνεται στους μεθοριακούς τελωνειακούς σταθμούς, αλλά και στην ενδοχώρα, καθώς και στο χώρο των ίδιων των επιχειρήσεων (κυρίως όταν πρόκειται για μεγάλες επιχειρήσεις). Το νομικό ή φυσικό πρόσωπο που αναλαμβάνει τη δήλωση των εμπορευμάτων (εκτελωνιστής), οφείλει να έχει την έδρα του εντός της πΓΔΜ, εκτός των περιπτώσεων, κατά τις οποίες τα αγαθά δηλώνονται για τράνζιτ μεταφορά, προσωρινή εισαγωγή ή κατόπιν έγκρισης των τελωνειακών Αρχών.

Γ2. Καθεστώς παθητικής τελειοποίησης

Στην πΓΔΜ ισχύει το καθεστώς παθητικής τελειοποίησης, το οποίο επιτρέπει σε μια επιχείρηση μεταποίησης στη χώρα να εισάγει, να επεξεργαστεί και να εξάγει εμπορεύματα, χωρίς αυτά να επιβαρύνονται με τελωνειακούς δασμούς και ΦΠΑ.

Το καθεστώς παθητικής τελειοποίησης λειτουργεί με δύο τρόπους:

✓ Το σύστημα επιστροφής δασμών (drawback system), σύμφωνα με το οποίο οι τελωνειακοί δασμοί και ο ΦΠΑ εισαγωγής προκαταβάλλονται όταν τα εμπορεύματα τεθούν σε διαδικασία τελωνειακής εισαγωγής για παθητική τελειοποίηση. Οι προκαταβεβλημένοι δασμοί επιστρέφονται όταν τα αγαθά εξαχθούν στη χώρα προορισμού και υποβληθούν τα απαραίτητα έγγραφα, τα οποία πιστοποιούν ότι ολοκληρώθηκε η διαδικασία εξαγωγής.

✓ Το σύστημα αναστολής πληρωμής (suspension system), σύμφωνα με το οποίο η πληρωμή των τελωνειακών δασμών και του ΦΠΑ αναστέλλεται όταν τα εμπορεύματα υπαχθούν στο καθεστώς της παθητικής τελειοποίησης. Οι δασμοί και η φορολογία θα πρέπει, παρά ταύτα, να διασφαλιστούν με την υποβολή τραπεζικής εγγύησης ή κατάθεσης μετρητών.

Γ3. Δασμολογητέα αξία εισαγόμενων προϊόντων

Η δασμολογητέα αξία των εισαγόμενων προϊόντων καθορίζεται από την αναγραφόμενη στο τιμολόγιο τιμή, την οποία ο αγοραστής υποχρεούται να καταβάλει στον πωλητή. Στον αντίστοιχο τελωνειακό νόμο διατυπώνεται σειρά προϋποθέσεων, υπό τις οποίες ισχύει η παραπάνω αρχή.

Γ4. ΦΠΑ και περιορισμοί κατά την εισαγωγή

Κατά την εισαγωγή των προϊόντων, επιβάλλεται Φόρος Προστιθέμενης Αξίας, ύψους 18%. Ο εν λόγω ΦΠΑ μπορεί να επιστραφεί ως προκαταβληθείς φόρος, υπό προϋποθέσεις. Το Υπουργείο Οικονομικών διατηρεί το δικαίωμα να επιβάλλει ποσοτώσεις (quotas) για την προστασία εγχωρίως παραγομένων, κυρίως γεωργικών, προϊόντων (καπνός, κρασί, φρούτα). Οι ποσοτώσεις εφαρμόζονται με χρονολογική σειρά προτεραιότητας 'first come - first served'.

Γ5. Άλλες διατάξεις

Μεγάλος αριθμός εισαγομένων προϊόντων (τα περισσότερα αγροτικά προϊόντα, αυτοκίνητα, ηλεκτρικές συσκευές και γενικότερα προϊόντα τα οποία, αν είναι χαμηλής ποιότητας, μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα υγείας στους καταναλωτές) υποβάλλονται σε ποιοτικούς ελέγχους από ελεγκτές του Υπουργείου Οικονομικών της πΓΔΜ. Προϊόντα φυτικής και ζωικής προέλευσης υπόκεινται, επίσης, σε φυτοϋγειονομικούς και κτηνιατρικούς ελέγχους ανάλογα με την περίπτωση. Αναγνωρίζονται, ωστόσο, τα σχετικά συνοδευτικά πιστοποιητικά κρατών μελών της ΕΕ.

Οι ετικέτες των προϊόντων που κυκλοφορούν στην αγορά της πΓΔΜ, πρέπει να αναγράφουν στη γλώσσα της χώρας τα συστατικά του προϊόντος, στοιχεία ποιότητας, ποσότητας, τρόπο αποθήκευσης, μεταφοράς, χρήσης, διατήρησης, τη χώρα προέλευσης και την ημερομηνία λήξης. Η τοποθέτηση των ετικετών θα πρέπει να γίνει από τους τοπικούς εισαγωγείς, κατά την άφιξη των προϊόντων στα τελωνεία της πΓΔΜ. Στις περιπτώσεις πολύγλωσσων ετικετών, απαιτείται από τον εισαγωγέα η επικόλληση του μη αναγνωριζόμενου από την Ελλάδα κωδικού (MK).

Γ6. Ειδικές διατάξεις διέλευσης

Για τη διέλευση φορτίων οιοπνευματωδών ισχύουν περιορισμοί ως προς το ωράριο λειτουργίας των μεθοριακών τελωνειακών σταθμών της πΓΔΜ, καθώς η διαδικασία τελωνειακού έλεγχου για την είσοδο ξεκινά καθημερινώς στις 7:00 και για την έξοδο λήγει στις 19:00. Συνεπώς, δεν επιτρέπεται η διέλευση φορτίων οιοπνευματωδών κατά τις νυχτερινές ώρες. Επίσης, η ισχύουσα νομοθεσία στην πΓΔΜ, όπως εξ άλλου συμβαίνει και σε άλλες χώρες, επιτρέπει στις τελωνειακές Αρχές της χώρας τη δυνατότητα ελέγχου ακόμη και φορτίων που δεν έχουν ως τελικό προορισμό την ενδοχώρα (διέλευση transit), σε οποιοδήποτε σημείο της επικράτειας και όχι μόνον στους τελωνειακούς σταθμούς.

Για την εισαγωγή και τη διέλευση χημικών, όπλων, πυρομαχικών, εντομοκτόνων και λοιπών κατηγοριών επικίνδυνων προϊόντων η νομοθεσία είναι αυστηρή. Απαιτείται εκ των προτέρων ενημέρωση, έκδοση ειδικής άδειας και σε ορισμένες περιπτώσεις αστυνομική συνοδεία κατά τη διέλευση.

Γ7. Εφαρμογή νομοθεσίας περί σήμανσης συσκευασμένων τροφίμων

Από την 18^η Μαΐου 2016, ετέθη σε ισχύ στην εσωτερική αγορά της πΓΔΜ, κατόπιν παρέλευσης της εξάμηνης παράτασης που είχε δοθεί, η νέα νομοθεσία περί σήμανσης συσκευασμένων τροφίμων, η οποία αφορά την υποχρεωτική αναγραφή της ονομασίας του προϊόντος, του πίνακα διατροφικής αξίας, των συστατικών, του καθαρού βάρους, των αλλεργιογόνων που ενδεχομένως περιλαμβάνει και της ημερομηνίας λήξεως. Το ελάχιστο μέγεθος της γραμματοσειράς προβλέπεται να είναι 1,2 χιλιοστά, ενώ η σήμανση μπορεί να περιλαμβάνει πληροφόρηση σχετικά με τη διατροφική αξία του προϊόντος. Με τη νέα νομοθεσία εναρμονίζονται οι κανόνες σήμανσης τροφίμων στη χώρα με το κεκτημένο της ΕΕ. Μη εφαρμογή των κανονισμών επισύρει πρόστιμα στους παραγωγούς που κυμαίνονται από 1.000 έως 10.000 ευρώ.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου, όλα τα αναγραφόμενα στοιχεία πρέπει να είναι στην τοπική γλώσσα. Δίδεται η δυνατότητα (όχι όμως υποχρέωση) της χρήσης και της δεύτερης γλώσσας της χώρας, της αλβανικής, σε περιοχές όπου ο αλβανόφωνος πληθυσμός ξεπερνά το 20% (το αίτημα μπορεί ενδεχομένως να τεθεί από κάποιον τοπικό εισαγωγέα).

Οι ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις του κλάδου θα πρέπει να συνεργαστούν με τους εισαγωγείς ή τους αντιπροσώπους, μέσω των οποίων εισάγεται το προϊόν στη χώρα, προκειμένου να ενημερωθούν για την ακριβή απόδοση των στοιχείων της συγκεκριμένης ετικέτας στην τοπική γλώσσα.

Δ. Φορολογικό Σύστημα

Δ1. Είδη φόρων

Από το 2008 ισχύει ενιαίος φορολογικός συντελεστής φυσικών προσώπων, κερδών επιχειρήσεων και μερισμάτων 10%, ενώ ο φορολογικός συντελεστής για τα αδιανέμητα κέρδη και τα επανεπενδύόμενα είναι 0%. Το πρόγραμμα της νέας κυβέρνησης προβλέπει την εισαγωγή και δεύτερου συντελεστή 18% για υψηλότερα εισοδήματα, χωρίς να έχουν γνωστοποιηθεί, μέχρι στιγμής, περισσότερες λεπτομέρειες.

Δ2. Φορολογία επί των κερδών

α) Υποκείμενο φόρου:

Υποκείμενο φόρου είναι νομικό πρόσωπο που διεξάγει δραστηριότητα (όπως έχει καταχωρηθεί), έχει έδρα στην πΓΔΜ και πραγματοποιεί κέρδη από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα στη χώρα ή στο εξωτερικό. Φορολογούνται επίσης και τα νομικά πρόσωπα με έδρα εκτός πΓΔΜ, για κέρδη που πραγματοποιούνται μέσω των δραστηριοτήτων τους στο έδαφος της πΓΔΜ.

β) Φορολογική βάση:

Βάση για τον υπολογισμό του φόρου επί των κερδών αποτελεί το κέρδος, όπως καθορίζεται στον ισολογισμό, βάσει των λογιστικών κανόνων και προτύπων.

43. Φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ)

Ο ΦΠΑ υπολογίζεται και αποδίδεται σε όλες τις φάσεις παραγωγής και εμπορίου, σε ολόκληρο τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, με την επιφύλαξη νομικών εξαιρέσεων. Έχει καθορισθεί σε 18% γενικώς, αλλά εφαρμόζεται προτιμησιακό ποσοστό 5% στην αγορά των ακόλουθων αγαθών:

- τρόφιμα	-ακατέργαστα βρώσιμα έλαια
-νερό από το δημόσιο σύστημα ύδρευσης	- ηλεκτρονικοί υπολογιστές
-φάρμακα	- λογισμικό
- φαρμακευτικές και ιατρικές συσκευές	- εκδόσεις
- σπόροι και φυτευτικό υλικό	-ηλιακοί θερμοσίφωνες
-λιπάσματα	- μεταφορές προσώπων
- αγροτικά μηχανήματα	-υπηρεσίες δημοσίας καθαριότητας
-φύλλα πλαστικού για αγροτικές χρήσεις	-διανυκτερεύσεις σε τουριστικά καταλύματα

α) Υποκείμενο του ΦΠΑ

Σε ΦΠΑ υπόκειται ο κύκλος εργασιών των αγαθών και των υπηρεσιών, όπως διαμορφώνεται από τον φορολογούμενο κατά τη διάρκεια της επιχειρηματικής του δραστηριότητας ή κατά την εισαγωγή προϊόντων. Φορολογείται κάθε πρόσωπο, το οποίο, μόνιμα ή προσωρινά, διενεργεί επιχειρηματική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από τους στόχους και τα αποτελέσματα αυτής της δραστηριότητας.

β) Φορολογική βάση:

Φορολογική βάση θεωρείται το συνολικό ποσό της αμοιβής που εισπράττεται ή που πρέπει να εισπραχθεί για τον κύκλο εργασιών, στον οποίο ο φόρος προστιθέμενης αξίας δεν συμπεριλαμβάνεται. Φορολογική βάση για την εισαγωγή των εμπορευμάτων θεωρείται η αξία των εισαγόμενων αγαθών, η οποία καθορίζεται βάσει των τελωνειακών εγγράφων.

γ) Εγγραφή στο ΦΠΑ:

Όλοι οι φορολογούμενοι που έχουν διενεργήσει συνολικό κύκλο εργασιών 1.000.000 Δηνάρια (€16.239) στο προηγούμενο ημερολογιακό έτος ή που προβλέπουν κύκλο εργασιών υψηλότερο από το ποσόν αυτό, είναι υποχρεωμένοι να καταχωρηθούν ως φορολογούμενοι ΦΠΑ. Τα πρόσωπα / κάτοικοι της πΓΔΜ, τα οποία δεν υποχρεούνται να καταχωρηθούν ως πληρωτές ΦΠΑ, δεν υποχρεούνται να δηλώσουν ΦΠΑ για τον κύκλο εργασιών των αγαθών-υπηρεσιών που διενήργησαν και επομένως δεν υποχρεούνται να δηλώσουν ΦΠΑ σε τιμολόγια χωριστά.

44. Φορολογικές ελαφρύνσεις

✓ Η φορολογική βάση του φορολογούμενου μειώνεται αναλόγως του ποσού της επένδυσής του σε πάγια ενεργητικά που αναλαμβάνονται, ώστε να διευρυνθεί το πεδίο των δραστηριοτήτων του. Οι μειώσεις δεν ισχύουν όταν τα κεφάλαια επενδύονται σε αυτοκίνητα, έπιπλα, τάπητες, πολύτιμα και διακοσμητικά αντικείμενα εξοπλισμού των γραφείων. Η μείωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 25% της φορολογικής βάσης.

✓ Ο φορολογούμενος δικαιούται να επιταχύνει την απόσβεση των παγίων ενεργητικών σε περιπτώσεις τεχνολογικής ανακαίνισης ή σε περίπτωση προμήθειας μέσω προστασίας του περιβάλλοντος, έως και 25% της απόσβεσης.

✓ Η φορολογική βάση του φορολογούμενου μειώνεται κατά το ποσό των επενδεδυμένων κεφαλαίων για σκοπούς προστασίας περιβάλλοντος. Η μείωση φθάνει μέχρι και 100%.

✓ Η φορολογική βάση του φορολογούμενου που έχει επανεπενδύσει το κέρδος του σε καθυστερημένες οικονομικά περιοχές μειώνεται από το ποσό επένδυσής του, αλλά όχι περισσότερο από 50% της φορολογικής βάσης.

✓ 50% μείωση για τις πρόσφατα εγκαθιδρυμένες επιχειρήσεις στο πρώτο έτος λειτουργίας τους.

✓ Μειωμένη φορολογική βάση, για επένδυση €100.000 σε κινητά ή ακίνητα διαθέσιμα.

45. Φορολογικές απαλλαγές

✓ Ο φορολογούμενος που έχει καταβάλει φόρο σε ξένη χώρα για κέρδος που πραγματοποιήθηκε από εργασία του στο εξωτερικό, απολαμβάνει δικαίωμα μειωμένης φορολογίας στην πΓΔΜ, εφόσον υπάρχει μεταξύ των δύο αυτών χωρών συμφωνία αποφυγής διπλής φορολογίας.

✓ Ο «δικαιούχος» χρήσης ελεύθερης οικονομικής ζώνης για βιομηχανικές επενδύσεις απαλλάσσεται από φορολόγηση επί των κερδών για δέκα έτη, ενώ επίσης μειώνεται κατά το 50% (φορολογικός συντελεστής 5%) η φορολόγησή του για το προσωπικό του εισόδημα για τα πέντε πρώτα έτη.

46. Κεφαλαιουχικά κέρδη και ζημίες εταιρειών

Τα κεφαλαιουχικά κέρδη που πραγματοποιούνται από την πώληση τίτλων, εξοπλισμού και ακίνητης περιουσίας συμπεριλαμβάνονται στη φορολογική βάση έως και 70%. Τα κεφαλαιουχικά κέρδη που πραγματοποιούνται από την πώληση τίτλων δεν φορολογούνται μετά την 01.01.2006, με στόχο την ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς της πΓΔΜ. Επιτρέπεται η μεταφορά ζημιών μέχρι τριών ετών που μπορούν να αντισταθμισθούν από κέρδη της εταιρείας.

Ε. Εξωτερικό εμπόριο πΓΔΜ

Ε1. Οικονομικές και Εμπορικές Συμφωνίες

Η πΓΔΜ είναι μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, ενώ έχει υπογράψει τις κάτωθι πολυμερείς/ διμερείς συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών:

- ✓ **CEFTA** (Αλβανία, Μολδαβία, Κροατία, Σερβία, Μαυροβούνιο, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Κόσοβο / UNMIK)
- ✓ **EFTA** (Ελβετία, Νορβηγία, Ισλανδία και Λίχτενσταϊν)
- ✓ **SAA** - Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την Ε.Ε. (κράτη-μέλη Ε.Ε.) με την **Τουρκία** και την **Ουκρανία**, με τις οποίες ισχύει καθεστώς ελευθέρου εμπορίου

Εξωτερικό Εμπόριο πΓΔΜ 2014-2016 (σε εκ. ευρώ)

	2014	2015	2016	Μεταβολή 2015-16
Εξαγωγές	3.746,6	4.087,6	4.329,3	5,9%
Εισαγωγές	5.504,5	5.801,1	6.106,7	5,3%
Εμπορικό ισοζύγιο	-1.757,9	-1.713,5	-1.777,4	3,7%
Όγκος εμπορίου	9.251,1	11.903,7	10.436	-12,4%

Πηγή: Στατ. Υπηρεσία πΓΔΜ - επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

Ε2. Διάρθρωση εξωτερικού εμπορίου

Η δομή των εξαγωγών της χώρας έχει μεταβληθεί, σε σημαντικό βαθμό, τα τελευταία χρόνια, καθώς ενώ κατά το χρονικό διάστημα 2004-2010 το μερίδιο των παραδοσιακών προϊόντων (κυρίως κλωστοϋφαντουργικών) επί του συνόλου ανερχόταν σε 70,4%, το 2016 περιορίσθηκε στο 36,4%. Σημαντική αύξηση καταγράφουν οι εξαγωγές προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας (προερχόμενες κυρίως από Τεχνολογικές, Βιομηχανικές και Αναπτυξιακές Ζώνες), το ποσοστό των οποίων

Σημαντικότερες αγορές για εξαγωγές πΓΔΜ 2015-2016

Χώρα	2015	2016	Μεταβολή %
Γερμανία	1.798.275.441	2.033.969.157	13,1
Βουλγαρία	245.052.193	222.986.134	-9,0
Σερβία	185.594.007	194.253.211	4,7
Κόσοβο	177.838.736	188.578.734	6,0
Ιταλία	167.946.219	158.419.695	-5,7
Βέλγιο	129.959.108	170.936.617	31,5
Ελλάδα	150.129.914	147.743.929	-1,6
Ρουμανία	99.198.060	121.803.070	22,8
Ισπανία	96.734.305	106.218.568	9,8
Κροατία	72.313.802	80.707.802	11,6

Πηγή: Στατ. Υπηρεσία πΓΔΜ - επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

ανέρχεται σε 51,7% επί του συνόλου των εξαγωγών. Επιπροσθέτως, οι εξαγωγές της πΓΔΜ σε κράτη μέλη της ΕΕ καταγράφουν σημαντική αύξηση. Ειδικότερα, η Γερμανία απορροφά πέραν του 45% των εξαγωγών της πΓΔΜ.

Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της πΓΔΜ, ο συνολικός όγκος του εξωτερικού εμπορίου της χώρας, το 2016, ανήλθε σε 10.436 εκ. ευρώ, σημειώνοντας μείωση κατά 12,4% έναντι της προηγούμενης χρονιάς. Οι εξαγωγές ανήλθαν στα 4.329,3 εκ. ευρώ καταγράφοντας αύξηση 5,9% έναντι του προηγούμενου έτους, ενώ οι εισαγωγές άγγιξαν τα 6.106,7 εκ. ευρώ, με αύξηση 5,3%. Το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας διαμορφώθηκε στα 1.777,4 εκ. ευρώ.

Η σημαντικότερη χώρα προορισμού των εξαγωγών της πΓΔΜ είναι με διαφορά η Γερμανία (2.034 εκ. ευρώ). Αυτό συμβαίνει διότι πολλές γερμανικές εταιρείες που είναι εγκατεστημένες στις τεχνολογικές και βιομηχανικές αναπτυξιακές ζώνες της χώρας, παράγουν προϊόντα που απευθύνονται αποκλειστικά στις γερμανικές αυτοκινητοβιομηχανίες. Στη δεύτερη θέση βρίσκεται η Βουλγαρία με 223 εκ. ευρώ, ενώ ακολουθούν η Σερβία, το Κόσοβο, η Ιταλία και το Βέλγιο. Η Ελλάδα βρίσκεται στην έβδομη θέση, με εισαγωγές από την πΓΔΜ αξίας 147,7 εκ. ευρώ, μειωμένες κατά 1,6% έναντι του 2015. Σημειώνεται ότι το 83,8% των εξαγωγών της πΓΔΜ αντιστοιχεί σε μόλις δέκα χώρες.

Οι εξαγωγές προς κράτη μέλη ΕΕ, ύψους 3.459 εκ. ευρώ (από 3.149 εκ. ευρώ το 2015), κάλυψαν το 79,9% των συνολικών εξαγωγών της πΓΔΜ (από 77,04% το 2015), ενώ οι εξαγωγές σε χώρες των Δυτικών Βαλκανίων ανήλθαν σε 538,6 εκ. ευρώ (από 518,4 εκ. ευρώ πέρυσι), αντιστοιχώντας στο 12,4% της συνολικής αξίας των εξαγωγών (από 12,7% πέρυσι).

Τα κυριότερα εξαγωγικά προϊόντα της πΓΔΜ είναι οι ενισχυμένοι με πολύτιμα μέταλλα καταλύτες, το σιδηρονικέλιο, ο σίδηρος και ο χάλυβας και τα προϊόντα αυτών, τα ενδύματα και τα πετρελαιοειδή.

Όσον αφορά στις εισαγωγές προϊόντων στην πΓΔΜ, η κατανομή εμφανίζεται πιο ισορροπημένη, με τη συνολική αξία των εισαγωγών από τις δέκα πρώτες χώρες να καλύπτει το 68,8% των συνολικών εισαγωγών. Κυριότερος προμηθευτής της πΓΔΜ, το 2016, ήταν η Γερμανία, με αύξηση 2,4% έναντι της προηγούμενης χρονιάς και μερίδιο επί του συνόλου των εισαγωγών 12,3%, ενώ ακολουθεί το Ηνωμένο Βασίλειο, του οποίου οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 17,2% το 2016 (μερίδιο 10,7% επί

Σημαντικότερες χώρες προέλευσης εισαγωγών πΓΔΜ 2015-2016 (σε εκ. ευρώ)

Χώρα	2015	2016	Μεταβολή %
Γερμανία	732.430.647	750.195.212	2,43
Ηνωμένο Βασίλειο	558.709.141	654.677.221	17,18
Σερβία	445.969.264	459.753.151	3,09
Ελλάδα	450.967.287	449.727.542	-0,27
Κίνα	355.651.646	381.530.472	7,28
Ιταλία	352.752.071	347.990.927	-1,35
Τουρκία	291.375.174	315.796.242	8,38
Βουλγαρία	307.860.939	281.632.576	-8,52
Ρουμανία	187.190.390	192.858.235	3,03
Ν. Αφρική	166.972.954	156.823.052	-6,08

Πηγή: Στατ. Υπηρεσία πΓΔΜ - επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

του συνόλου). Η Ελλάδα υποχώρησε στην τέταρτη θέση, μετά τη Σερβία (μερίδιο 7,5% επί του συνόλου), με τις ελληνικές εξαγωγές προς την πΓΔΜ να μειώνονται κατά 0,3% (μερίδιο 7,4% επί του συνόλου).

Οι εισαγωγές από κράτη μέλη ΕΕ ανήλθαν σε 3.783,6 (από 3.596,7 εκ. ευρώ πέρυσι), με μερίδιο 62% επί του συνόλου των εισαγωγών της πΓΔΜ (ίδιο με πέρυσι). Αντιστοίχως, οι εισαγωγές από χώρες των Δυτικών Βαλκανίων άγγιξαν τα 599 εκ. ευρώ (από 571 εκ. ευρώ το 2015), ήτοι 9,8% επί του συνόλου (όπως και πέρυσι).

Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών της πΓΔΜ αφορά σε πετρελαιοειδή, πλατίνα και κράματα αυτής, ηλεκτρική ενέργεια, επιβατηγά οχήματα, τρόφιμα και δομικά υλικά.

E3. Διμερές Εμπόριο

Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της πΓΔΜ, η Ελλάδα ήταν, το 2016, ο τέταρτος σημαντικότερος εμπορικός εταίρος της χώρας μετά τη Γερμανία, τη Μεγάλη Βρετανία και τη Σερβία, με μερίδιο 5,73% (από 6,1% το 2015) επί του συνόλου των εμπορικών συναλλαγών της. Η αξία του διμερούς όγκου εμπορίου ανήλθε σε 597,4 εκ. ευρώ.

Αναλυτικότερα, η Ελλάδα κατατάσσεται στην τέταρτη θέση μεταξύ των προμηθευτών της πΓΔΜ, έχοντας καλύψει το 7,4% των εισαγωγών της, το 2016 (από 7,8% το 2015) και στην έβδομη θέση μεταξύ των χωρών προορισμού των εξαγωγών της πΓΔΜ (με ποσοστό 3,4% επί του συνόλου των εξαγωγών, από 3,7% το 2015).

Σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της πΓΔΜ (τα οποία παρουσιάζουν αποκλίσεις από τα αντίστοιχα της ΕΛΣΤΑΤ), οι ελληνικές εξαγωγές προς την πΓΔΜ κινούνται πτωτικά, κατά την τελευταία τριετία. Το εμπορικό ισοζύγιο είναι σταθερά πλεονασματικό υπέρ της Ελλάδος, με πτωτικές τάσεις του πλεονάσματος.

Τα κυριότερα προϊόντα που εξάγει η χώρα μας στην πΓΔΜ είναι: πετρελαιοειδή, σίδηρος, χάλυβας και προϊόντα αυτών, κλωστοϋφαντουργικά, τρόφιμα, φρούτα - λαχανικά και παρασκευάσματα αυτών και μηχανήματα.

Οι ελληνικές εισαγωγές από την πΓΔΜ αφορούν, κυρίως, σε ενδύματα, σίδηρο, χάλυβα και καπνά. Σημειώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών ενδυμάτων αφορά σε προϊόντα παθητικής τελειοποίησης κλωστοϋφαντουργικών επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων στην

Εμπορικές συναλλαγές Ελλάδος – πΓΔΜ 2014-2016 (εκ. ευρώ)

	2014	2015	2016	Μεταβολή % 2015/2016
Ελληνικές Εξαγωγές	501,62	451	449,7	-0,27
Ελληνικές Εισαγωγές	169,92	150,1	147,7	-1,6
Εμπορικό Ισοζύγιο	331,69	300,9	302	0,4
Όγκος Εμπορίου	671,54	601,1	597,4	-0,6

Πηγή: Στατ. Υπηρεσία πΓΔΜ - επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

πΓΔΜ, τα οποία εξάγονται στην Ελλάδα για να τελειοποιηθούν και να επανεξαχθούν, εν συνεχεία, στις αγορές του εξωτερικού.

ΣΤ. Χρήσιμες πληροφορίες

ΣΤ1. Συναλλαγματικές Ισοτιμίες

Η συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ προς το δηνάριο είναι 1 προς 61,6 και του δολαρίου προς το δηνάριο είναι 1 προς 55,7.

Υπάρχει σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία δηναρίου - ευρώ, η οποία δεν φαίνεται, με τα έως τώρα δεδομένα, ότι πρόκειται να μεταβληθεί.

ΣΤ2. Είσοδος στη χώρα

Για την είσοδο στην πΓΔΜ έχει θεσπιστεί, από το 2008, για τους πολίτες της Ε.Ε. η άδεια εισόδου στη χώρα μόνο με ταυτότητα (για τους Έλληνες η νέου τύπου). Φυσικά, για την είσοδο στη χώρα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και το διαβατήριο, χωρίς να απαιτείται κάποια θεώρηση (visa).

ΣΤ3. Ωράριο εργασίας και αργίες

Ωράριο Εργασίας

Υπουργεία – Δημόσιες Υπηρεσίες	Δευτέρα-Παρασκευή: 08.30-16.30
Τράπεζες	Καθημερινά: 08.00-16.00, Σάββατο: 09.00-14.00
Ιδιωτικές Εταιρείες	Δευτέρα-Παρασκευή: 09.00-18.00
Μεγάλα Καταστήματα	Δευτέρα-Παρασκευή: 09.00-21.00, Σάββατο: 09.00-17.00
Εμπορικά Κέντρα	Καθημερινά (συμπεριλαμβανομένου και του Σαββατοκύριακου): 10.00-22.00

Σημειώνεται ότι στην πΓΔΜ ισχύει η ώρα Κεντρικής Ευρώπης (GMT+1), ήτοι μια ώρα πίσω από την Ελλάδα (ώρα Ελλάδος μείον 1).

Ετήσιες αργίες

Η πΓΔΜ ακολουθεί το παλαιό ημερολόγιο (13 ημέρες καθυστέρηση σε σχέση με τις εορτές στην Ελλάδα, εκτός από την Πρωτοχρονιά).

Νέο έτος	1 Ιανουαρίου
Χριστούγεννα	7 Ιανουαρίου
Μ. Παρασκευή – κινητή	σύμφωνα με το Ορθόδοξο Πάσχα
Δευτέρα του Πάσχα – κινητή	σύμφωνα με το Ορθόδοξο Πάσχα
Εργατική Πρωτομαγιά	1 Μαΐου
Κυρίλλου και Μεθοδίου	24 Μαΐου
Ημέρα επανάστασης 1903	2 Αυγούστου
Ημέρα ανεξαρτησίας	8 Σεπτεμβρίου
Ημέρα αντίστασης 1941	11 Οκτωβρίου

Ημέρα επανάστασης (VMRO)	23 Οκτωβρίου
Αγ. Κλήμεντος Αχρίδας	8 Δεκεμβρίου
Ραμαζάνι (Μπαϊράμι) - κινητή	σύμφωνα με το Κοράνι

ΣΤ4. Συγκοινωνιακή σύνδεση Ελλάδας - πΓΔΜ και αποστάσεις

Υπάρχει οδική και σιδηροδρομική σύνδεση της πΓΔΜ με την Ελλάδα, αλλά δεν υπάρχει αεροπορική σύνδεση. Η χώρα διαθέτει ελάχιστους αυτοκινητοδρόμους ευρωπαϊκών προδιαγραφών, αλλά προβλέπεται η σταδιακή αναβάθμιση του υπάρχοντος δικτύου.

Αποστάσεις μεγαλύτερων πόλεων σε χλμ. από Σκόπια

Πόλη	Απόσταση σε χλμ.	Πόλη	Απόσταση σε χλμ.	Πόλη	Απόσταση σε χλμ.
Μοναστήρι	170	Kocani	116	Mavrovo	94
Γευγελή	161	Kriva	100	Sarika	62
Gostivar	66	Prilep	134	Stip	91
Kavadarci	105	Tetovo	42		
Kicevo	108	Veles	54		

Ενδεικτικές αποστάσεις των Σκοπίων από ευρωπαϊκές πόλεις: Αθήνα: 735 χλμ., Θεσσαλονίκη: 270 χλμ., Βιέννη: 1.400 χλμ., Φρανκφούρτη: 2.100 χλμ., Άμστερνταμ: 2,600 χλμ., Λουμπλιάνα: 1.000 χλμ., Βελιγράδι: 480 χλμ..

ΣΤ5. Τηλεπικοινωνίες

Η πΓΔΜ διαθέτει τρεις εταιρείες κινητής τηλεφωνίας (κατά τάξη μεγέθους): T-Mobile (Deutsche Telekom), VIP-ONE και Lycamobile. Οι ιδιωτικές εταιρείες έχουν εισέλθει και στη σταθερή τηλεφωνία μετά την απελευθέρωσή της (T-Home, Telekabel).

Κωδικοί τηλεφωνικών κλήσεων εντός της χώρας

Σκόπια: 02	Μοναστήρι: 047	Δοϊράνη: 034
Κουμάνοβο: 031	Γευγελή: 034	Κρούσεβο: 048
Βέλες: 043	Γκόστιβαρ: 042	Αχρίδα: 046
Πρίλεπ: 048	Τέτοβο: 044	Στιπ: 032
Πληροφορίες καταλόγου (Σκόπια): 188		
Διεθνής Κωδικός ΠΓΔΜ: 00389		